

עין אור

8.4.2009

י"ד ניסן תשס"ט

יום רביעי

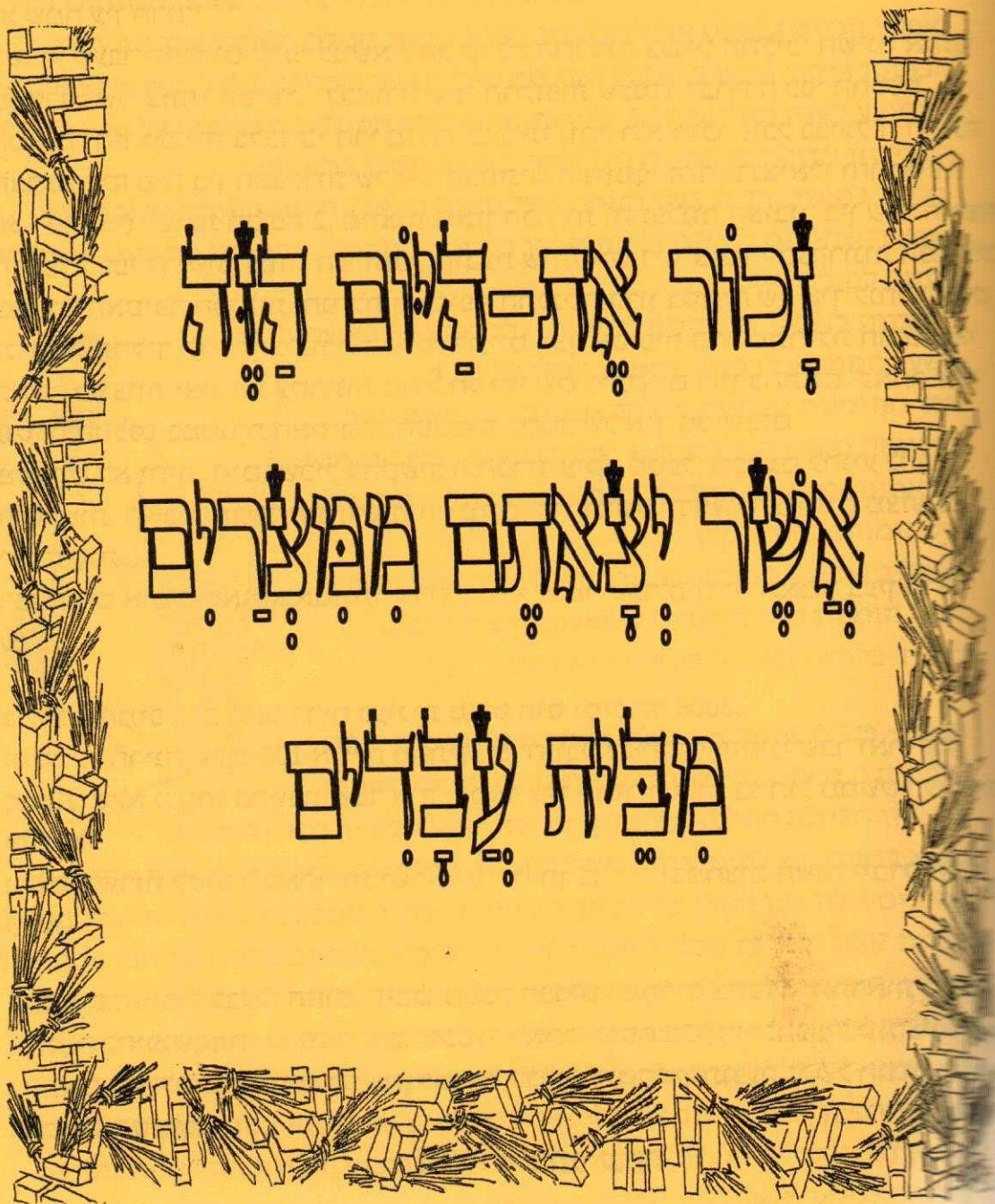
יומן פנימי 14

(1837)

זְכוּר אֶת-הַיּוֹם הַזֶּה

אֲשֶׁר לַעֲשׂוֹתֶם מִמִּצְוֹתַי

מִבְּרִית עֲבָדַי

גילגולם של הוויטראז'ים בחלונות חדר-האוכל

סיפורם של כל קישוטי פסח המסורתיים שלנו מתחיל בתום סיפורו של הפילוג המר, כאשר חדר האוכל "החדש" החל מתפקד. הכול כאן היה ראשוני, חדשני, וגם קישוטי הפסח בחדר האוכל החדש, במשק החדש...
היום קם דור שלא ידע... והוא שואל שאלות. מי תכנן, הגה וביצע את קישוטי החג? מי עמד מאחוריהם כל השנים האלה? ומי שמר עליהם מפני שיני הזמן בזמנים משתנים אלה? ואני נזכרת... הייתי אחת מהצוות שהוזמן לפגישה ראשונה בחדר האוכל עם גומפל האמן מטבעון. איתו היו גד תבל המנוח [אבא של רוני קיי] ושרה'לה זיבנר שלנו, תיבדל לחיים ארוכים. שרה'לה הייתה האימא של הקישוטים לאורך שנים רבות, ליוותה ושמרה בהקפדה ובמסירות אין קץ, כדרכה...
ונזכיר, שבית לביא הוקם שנים מספר לאחר חדר האוכל. ייעודו העיקרי היה לעריכת לילות הסדר בו, כך שלא במקרה אותן המדרגות והריהוט שבתוכו - השולחנות והכיסאות, בזוגות ובשלשות וכמו כן המפות הלבנות...
במפגש בחדר האוכל עם גומפל תוכנן קישוט פסח. האמן בחר בוויטראז'ים על החלונות העליונים הדרומיים והצפוניים. תוכן הוויטראז'ים היה שנים-עשר השבטים, אך כיוון שהיו ארבעה-עשר חלונות הוא הוסיף תמונות בהשראת התנ"ך. על הקיר המרכזי עוצב באותיות לבנות גדולות הפסוק: "כי הנה הסתיו עבר הגשם חלף הלך לו". בחלונות המערביים הארוכים, הוקדשו הוויטראז'ים לתיאור שבעת המינים.
הוויטראז'ים הראשונים היו מקרטון. שרה'לה זיבנר ניצחה על מלאכת חיתוכם בסכיני חיתוך "פרימיטיביים". המבצעים - קבוצת ילדים מחברת הילדים, ביניהם זכורים לטוב צבי פוזינסקי ומיכאל דביר. המלאכה הייתה רבה ועבדו בה יומם ולילה במשורים דקים מיוחדים כדי לעצב את הצורות המבוקשות.
הנייר - נייר פרגמנט והצבעים - צבעי בייץ.
הוויטראז'ים אוחסנו באחד המקלטים והחזיקו מעמד מספר שנים. באחד מימי הגשם הסוערים הם נשטפו ולא נותר אלא לחדשם. גם הפעם היה זה צוותם של צבי ומיכאל בניצוחה של שרה'לה ששקד על מלאכת השיקום על פי השבלונות הרטובות. והפעם - במקום קרטונים - על דיקטים ישנים שפוננו באותם ימים מהצריפים...
פעם שלישית חודשו הוויטראז'ים לפני למעלה מעשרים שנים. נמרוד שוורץ (מלץ) ועשור בהיר, שהיו אז בחברת הילדים, ניסרו במשור חשמלי ידני ויטראז'ים חדשים, מדיקטים חדשים, עוד יותר יפים אפילו... (כדי לוודא שזיכרוני לא בוגד בי - התקשרתי לנמרוד והוא אישר כי אכן כן...).

ב-1991, שנת מלחמת המפרץ, קלטה עין חרוד במסגרת בית ראשון במולדת זוג אמנים, אולגה ואנטולי, שקיבלו על עצמם לחדש את הוויטראזיים לקראת החג, ואנו זכינו מכישריהם לחידוש היצירות בפעם הרביעית. האמנים, על פי דרכם השקיעו במלאכתם ימים ולילות בדקדקנות מרבית, עד שהתעורר החשש שיגמרו בפסח הבא, לכן גייסנו ילדים רבים מחברת הילדים שעמלו בעבודת נמלים וקידמו את המלאכה, בניצוחם של השניים.

השנה הרהרנו שוב על חידושם. זה קָאָה וְחָדָשׁ! לשנות בחומרים, בסידורי התלייה... וכך נמשכת השלשלת. ועם ישראל חי.

מתוך יומן מס' 1575, יד בניסן תשנ"ט.

שרה'לה גולן

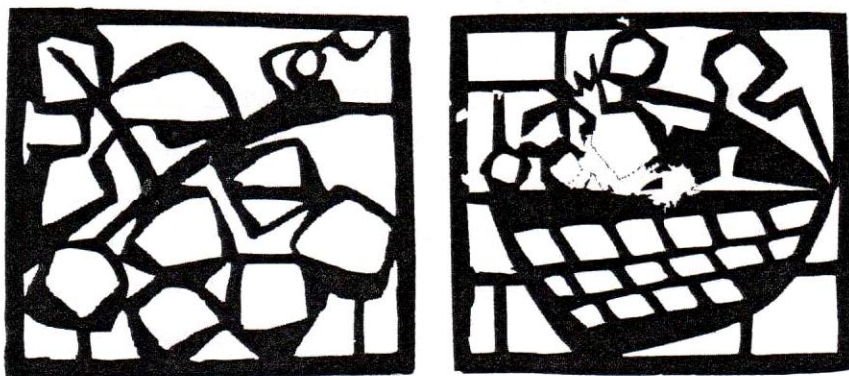
את חלקו האחרון של סיפור הוויטראזים מביאה נגה שני. הוויטראזיים הצבעוניים היו מאז ומתמיד מסימני ההיכר של פסח, אולם בשנים האחרונות הם כבר לא ראויים לתלייה – הצבעים דהו ונעלמו כמעט לחלוטין, נייר הפרגמנט קרוע ובקיצור – זה לא זה! אנחנו מחפשים כבר כמה שנים איך לחדש אותם בחומרים אחרים, כך שישמרו על ה"רוח" של צבעי המים וכן שיישמרו לאורך שנים ולא נצטרך לעשות אותם מחדש כל כמה שנים. בדקנו כל מיני אפשרויות, התייעצנו עם כל מיני מומחים, אבל לא יצא מזה כלום.

לפני שנה כמעט, בהתייעצות עם פני יסעור, הגענו אל אפרת קליפשטיין, אמנית וגרפיקאית, שהייתה תלמידה של פני וכיום עובדת בספארי ועושה את כל השילוט שם. במשך כמה חודשים עבדנו מול אפרת, צילמנו את הוויטראזיים, היא שלחה לנו דוגמאות ולאט לאט הגענו לתוצאה המיוחלת. מאחר ואפרת נסעה לפני כשבועיים לחו"ל, החלק האחרון של העבודה נעשה במרוץ נגד הזמן. חיתוכי העץ נשארו ונשמרו, ועברו רק צביעה ותיקונים. מאחר וגם הצילומים שהיו לנו משנים עברו לא היו של הוויטראזיים המקוריים, אין לנו דרך לשחזר ממש את הגוונים והמראה המקורי של הוויטראזיים שנוצרו על ידי גומפל. ניסינו להגיע לאיכות דומה ולצבעוניות ואני מקווה שהתוצאה מוצלחת ונוכל ליהנות מהם עוד שנים רבות, גם אם אינם שחזור מדויק של המקור. בזכות הטכניקות העכשוויות והמחשב, נוכל לפחות לחזור ולהדפיס אותם שוב מדי כמה שנים, כשיידרש.

אני מקווה שבשנים הבאות נוכל לשחזר גם את הוויטראזיים הגדולים שהיו בחלונות

שמעל המדרגות, שאותם כבר נצטרך ממש לעשות מחדש.
 נותר רק לברך על המוגמר ולהודות - לנגה גלדן בפני יסעור, שהיו שותפות
 לחיפושים והניסיונות בשנים הקודמות וגם עכשיו, לעפרי גרדי, שבעזרתם של
 ענוה נור, אסיף צפדיה, אור גיארי ויובל בריל חידשו, צבעו, חיברו והביאו לידי
 גימור את הוויטראזיים, למשה מהנגרייה, שתרים את חלקו בתיקונים וכמובן
 לאנשי הבניין שתולים אותם בגובה רב כבר שנים רבות.
 אז שיהיה לנו חג שמח וצבעוני!

נגה שני

גומפל אמן הוויטראזים

מרדכי גומפל, צייר ופסל יליד גרמניה (1912). קיבל את הכשרתו מהצייר היהודי
 הרמן ליסמן. בשנת 1939 עלה לארץ והצטרף כחבר לקיבוץ שדה נחום.
 בארץ המשיך גומפל את הכשרתו האמנותית אצל יצחק דנציגר, ועסק בעיקר
 בפיסול באבן.
 בנוסף לפיסול עוסק גומפל בטכניקות אמנות מגוונות: חיתוכי עץ, קולאז'ים,
 יציקות ואקום, תבליטים, תמונות פסיפס ועוד. נוסף לכך עיצב מדליות בעיקר
 לחברה הממשלתית למטבעות ומדליות.

ובכן, לאחר הפילוג בעין חרוד, בשנות החמישים של המאה הקודמת, ובניית חדר
 האוכל בקיבוץ החדש "עין חרוד איחוד". נותר בזיכרון החברים המראה המרשים
 של מעמד ה"סדר" המפואר המקושט בעבודותיו של חיים אתר, וחשקה נפשם
 בפאר משלהם.

באופן טבעי פנו לגומפל שהיה חבר וידיד, והיה כבר אמן קולוזיים מוכר. האמן
 נעתר לאתגר והכין עם אשתו מרים את הוויטראזיים המרהיבים המספרים את
 סיפור שבטי ישראל ושבעת המינים.
 והשאר יסופר בתולדות המקום...

אמי גרדי